

ZGODOVINA FILOZOFIJE:

MITI: razmišljanje človeka se deli na mitološko obdobje in po njem miti so prva razlaga za vse, kar je človeka zanimalo; mit je neka zgodba, ki se med civilizacijami razlikuje; Orfik (narava-bog-človek); vsak narod (miti o *narodih, civilizacijah*), družba ima za osnovo, mite o nastanku, normah; v mitih običajno lahko nastopajo bogovi; miti o *stvarjenju*.

miti:

- **pomladanski:** začetek, rojstvo, prve težave junaka, setev;
- **poletni:** junaška dejanja, blagostanje, odnos junaka do žene, obdobje kraljevanja;
- **jesenski:** zrelost, smrt, žetev, konec, modrost;
- **zimski:** iskanje nesmrtnosti, večna mladost, spanje, počitek;

mythos: zgodba, fantazija, domišljija, poljubno povezovanje prostora in časa, nadnaravni svet;

logos: razlaga, razum, vzročnost (vzrok-posledice); narava, realnost; vzročnost v temelju spremeni način različnosti; **Orfiki:** sami hočejo krojiti svojo usodo;

STARI VEK

Predsokratiki:

TALES: postavljamo ga na začetek vsega, prvi filozof, 6-4.st BC; obdobje pred sokratiko; ohranjeni le fragmenti, uvede dokaz (evidentnost=očitnost); prvi se loti *arhe* (pravzrok)-iz česa je vse nastalo; trdi, da je pravzrok voda;

Anaksimander: nastanemo iz nedoločene snovi (ne le vode)-apeiron; ostale stvari nastanejo z izločanjem apeirona;

Anaksimenes: vse, kar anaksimander trdi za apeiron pripiše zraku;

Pitagora (idealist): pitagorejci so bili pol mistično, pol znanstveno združenje (vpliv na kasnejše obdobje); zelo so cenili geometrijo; temelj vsega je harmonija, ki se izraža v odnosih s števili, na katerih vse sloni; število je neoprijemljivo, abstraktno; trdijo, da kot na struni, je tudi v svetu vse v pravilnih odnosih, v ravnovesju, ki so temelj harmonije;

Heraklit: v vsem je temeljno spreminjanje in minevanje; spreminjanje je večno, ostalo je minljivo; boj je oče vsemu; vse se spreminja po logosu, redu-ni kaosa; VSE TEČE (panta lei); Trdi da nikoli ne stopiš v isto reko dvakrat, ker voda teče in ko drugič stopiš v isto reko je voda druga.

Eleati: spreminjanje je stvar videza-le naši čuti tako zaznavajo; kar ostaja je bit (bivanje); stvari, ki so bivajo, katere ne bivajo, jih ni; misliti=biti; kar je večno, je bivanje samo; lahko dojamemo samo tisto, kar bivamo; resnica je kar dojamemo z umom-bit; problem je minljivost; Eleati zanikajo gibanje.

Empedokles: vse je iz štirih el. (zrak, voda, zemlja, ogenj)-to je princip; snovi skupaj drži privlačnost (eros), razdružuje sovraštvo; Eros je prasila spajanja.

Anaksagora: neskončno število elementov

atomisti: atom=nedeljiv, tu se pojavi problem nič; zaznavne so šele kombinacije; *Levkip* in *Demokrit*.

Sofisti: človek je merilo vsemu (homo-mensura)-vsak sprejema kar nam je blizu; s spoznanji se ne ukvarjajo, ker so relativna; vse poteka s prepričevanjem, ki je večšina, se je da naučiti (retorika); cilj za kar so to počeli, je korist; to so bili prvi pravniki, govorniki, učitelji, ki se jim vse plača;

Grška klasična filozofija:

Sokrat: premaga relativizem-najvišji razsodnik je um; izhodišče: 'Vem, da nič ne vem.'; protislovje je znak lažljivosti; Indukcija-nešteto trditev, ki jih združimo v splošno mnenje (Dekleta so lepa.) Definira splošne pojme za zaustavitev problema.

Platon: začetnik idealizma; temelj je ideja, misel, pojem-neoprijemljivo, kot je posnetek ideje; Ves svet je imitacija!

Aristotel: oče materializma-brez snovi nič ne more obstajati; posamično, konkretno.

Helenizem (Iskanje duševnega mira - ATARAKSIJA): 3 poti do sreče:

* **stoiki**: mirno, dostojanstveno soočanje s težavami; determinizem; vlada logos = naravna nujnost

* **epikurizem**: izogibanje neprijetnostim, ugodje

* **skeptiki**: izogibanje odločitvam, dvom; gledajo na vse skeptično, ni gotovosti le verjetnost; pogosti odgovori: Ne vem, Mogoče...

novoplatoniki: obnova Platona; prvi vpliv na razlago religije

SREDNJI VEK

Patristika: Glavna pojma sta bog in vera. Vse kar obstaja je naklonil bog. Glavno vodilo: Veruj in vedel boš!; *Avguštin*

Sholastika: Um pridobiva na svoji vlogi; začetek univerz. Pravijo da je filozofija dekla teologije.; *Tomaž Akvinski*

Mistika: glavni pojem je vera; konec prevlade cerkve; želijo uničiti vse kar je v povezavi s filozofijo.; *Eckhard*

Arabska in židovska filozofija: gre za prenos Antike

NOVI VEK

Humanizem in renesansa: povratek Antike; narava je VSE (tudi bog); *Bruno*

Racionalizem: odločilen je razum; redukcija; Descartes: »Mislim torej sem!«

Empirizem: odločilna je izkušnja; indukcija

Prosvetljenstvo: spoštuje človeka in pravi da bo razum razrešil vse; 1. člen OZN (dostojanstvo človeka, enakost, bratstvo,...)

Nemška klasična filozofija (vrhunec meščanske filozofije): *Kant* pravi, da če ne bi bilo izkušnje ne bi bilo razuma. Razum se ukvarja z bogom. *Hegel* razvije dialektiko; to je sistem razvoja duha, od nič do vsega.

Filozofija življenja: glavni pojem je volja. *Schopenhauer*: pesimist; volja je močnejša od razuma; volja nikdar ne pripelje do sreče. *Nietzsche*: volja – stopnja nadčloveka (močnejši jaz).

OB KONCU XIX. STOLETJA

Razcvet industrije povzroči spremembe.

Pozitivizem: želja po znanstveni metodi; znanstvenost v vsem; sociologija, *Comte*; Pozitivizem vpliva na logični pozitivizem, neopozitivizem in analitično filozofijo.

Dialektični materializem: kritika kapitalizma, temelj je materija; sprašujejo se kako do boljše družbe. Marx – nestrpnost med razredi. Dialektični materializem vpliva na marksizem.

Fenomenologija: svet je fenomen naše zavesti, z redukcijo pridemo do bistva; pojavoslovje. Vpliva na eksistencializem.; *Husserl*

Evolucionizem: odmev na Darwina; močnejši preživi – to je temelj družbenega življenja.

Pragmatizem: temeljni pojem je korist, podobno kot pri Sofistih.; *James* – Američan

Psihoanaliza (ni filozofska smer): *Freud* odkrije podzavest; vsa naša dejanja se utemeljujejo v podzavesti. Vpliva na teoretično psihoanalizo.

XX. STOLETJE

Nanj vplivajo predvsem Darwin, Marx, Nietzsche in Freud.

Logični pozitivizem, neopozitivizem in analitična filozofija: logika in jezik; v angleško govorečih državah.

Marksizem: ukvarjanje z družbo; uresničevanje Marxa; nadaljuje tradicijo pozitivizma

Eksistencializem: poskuša preko fenomenologije ugotoviti smisel življenja, bit; *Heidegger, Sartre*

Strukturalizem: izhajajo iz jezika; temeljni problem je jezik (sistem znakov); *Saussure*

Neotomizem, sodobna krščanska filozofija in teozofija: religiozni pogledi na svet; oživljanje Tomaža Akvinskega; pravijo da je delo neke vrste kazni.

Hermenevtika: izvorno branje; skušamo razumeti besede tako kot so bile izvorno mišljene.

Kibernetika: upravljanje, krmiljenje strojev in družbe, robotika, avtomatika; *Wiener*

Kognitivna znanost: nadaljevanje kibernetike; to so mišljenski procesi; medznanstveno proučevanje *spoznanja*, nevronske mreže

Teoretična psihoanaliza: bistvo so želje, ki sežejo najgloblje v človekovo dušo.; *Lacan, Žižek*

Kritična teorija družbe: kritika meščanstva in marksizma; negativna dialektika razuma; vpliva na postmodernizem; *Adorno, Horkheimer*

Postmodernizem: kritika razuma in znanosti, konec prosvetljenstva, ni več možen celovit pogled; *Lytard*

New age: ljudje želijo celovit odgovor; eklekticizem (od povsod malo), metabiologija; povezava med vzhodom in zahodom utemeljena kot poduhovljena narava.; človekova naivnost, ljudje iščejo odgovore v jasnovidnosti,...

Postkatastrofična razmišljanja: govori o koncu zgodovine; dosegli naj bi najvišjo stopnjo in se sedaj stvari le še ponavljajo; *Fukuyama*

Feminizem: razvije se v 80. letih; ženske so se začele postavljati zase, ker prevladujejo povsod moški, tudi v besedah (primer: *chairman*,...)